

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE MONTESSORİ EĞİTİMİ

MONTESSORI EDUCATION IN PRE-SCHOOL PERIOD

Burcu MUTLU¹
Arzu ERGİŞİ²
Aynur BÜTÜN AYHAN³
Neriman ARAL⁴

ÖZET

Okul öncesi eğitimde birçok eğitim yöntemi uygulanmaktadır. Bu eğitim yöntemlerinden biri de Montessori eğitimidir. Montessori eğitimi, çocuk merkezli olması, kullanılan materyallerinin özellikleri ve eğitim anlayışı ile çocuğun gelişimini desteklemektedir. Maria Montessori tarafından geliştirilen bu eğitim yaklaşımında çocuklar gerçek materyallerle birebir çalışmakta ve bu materyaller çocukların gelişim alanlarını desteklemektedir. Yapılan bu çalışmada Montessori eğitimi ve Montessori eğitiminin gelişim alanlarına etkisi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, montessori eğitimi, montessori etkinlikleri

ABSTRACT

Many training methods are applied in pre-school education. Montessori education is one of the these training methods. Montessori education is child centered and support the child development with the characteristics of the materials used and understanding of education. By Maria Montessori developed this educational approach and in this approach children working one to one real materials and these materials are to support children's development area. In this study, Montessori education and effect of the Montessori education on the development areas were investigated.

Keywords: Pre-school period, Montessori education, Montessori activities

¹ Blm.Uzm., Osmangazi Üniversitesi Anaokulu, burcum19822003@gmail.com

² Blm.Uzm., Ankara Üniversitesi Uygulama Anaokulu 2 ergisister@gmail.com

³ Doç.Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü a_butun@yahoo.com

⁴ Prof.Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü aralneriman@gmail.com

GİRİŞ

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı verilen eğitimle şekillendiği gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır (Aral vd., 2002).

Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren hızla öğrenmeye başlarlar. Okul öncesi dönem öğrenmenin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde kazanılan alışkanlıklar tüm hayat boyu devam eder (Yavuzer, 1997; Yörükoğlu, 2003). Okul öncesi yıllar diğer yaşam yılları ile karşılaştırıldığında gelişimin farklı yönlerinin birbiriyle ilişkisinin en fazla olduğu dönem olarak görülür. Bu yıllar çocuğun gelişimindeki en önemli yıllardır. Okul öncesi dönemde temeli atılan kişilik yapısı, psiko-sosyal gelişim ve beden gelişimi ilerleyen yıllarda yön değiştirmekten çok aynı yönde gelişmeye devam etmektedir. Çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği gözlemlenmiştir (Oğuzkan ve Oral 1992; Aral vd., 2002). Bu dönemde kazanılan yaşantılar gelecekte çocukların hayata bakış açısını büyük ölçüde etkilemektedir.

Çocuğun gelişiminin desteklenmesinde aile ile birlikte eğitim kurumları da oldukça etkilidir. Eğitim kurumları, çocuğun geleceğe hazırlanmasında, çevresini merak eden, araştırmaya açık, kendini rahatlıkla ifade eden yaşamlarında gerekli olan becerilerin kazanılmasını sağlamanın yanı sıra bilişsel, sosyal-duygusal, dil ve psiko-motor becerilerin gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Gürşen-Otacıoğlu, 2008).

Okul öncesi eğitim kurumlarında farklı eğitim programları uygulanmaktadır. Bu eğitim programlarından biri de Montessori eğitim programıdır (Vilscek, 1966). Montessori eğitim programı okul öncesi yıllardaki çocukların gelişimlerini desteklemede önemli bir yer tutmakla beraber, okul öncesi dönemde alternatif bir eğitim imkanı da sunmaktadır (Cossentino, 2006). Montessori eğitimi çeşitli ülkelerde de yaygın olarak uygulanmakla birlikte Türkiye'de de Montessori eğitimi veren okul öncesi eğitim kurumları sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Montessori eğitimi 1870'te İtalya'da doğan Maria Montessori tarafından geliştirilmiştir. Maria Montessori 1896'da Roma Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olarak ülkesinin ilk kadın tıp

doktoru unvanını elde etmiştir. Asistan doktor olarak çalışırken bir yandan da özel araştırma ve çalışmalarda bulunmuş, özellikle çocukların nasıl öğrendiklerini analiz etmiştir. Dikkatini insan bedeninden insan zihnine çeviren Montessori, 1901 yılında psikoloji ve felsefe alanlarında araştırmalar yapmış 1904'te de Roma Üniversitesi'nde antropoloji profesörü olmuştur. Yaşamını çocukların eğitimine adanmış Montessori, bu dönemde sadece eğitimle ilgilenmeye başlamıştır. Eğitim çalışmalarına yöneldiği bu dönemde Montessori, özgün düşünceler geliştirmiş ve kendi metodunu oluşturmuştur.

Montessori'nin özgün bir metod ortaya koymasının en büyük nedeni, çocukluk dönemini kendine özgü özellikleri olan bir evre olarak görmesidir. Bu düşünceye göre, çocuğu sadece yetişkinin küçüğü olarak görmek yanlıştır. Başka bir deyişle Montessori çocukların, yetişkinlerden çok farklı yeteneklerle donatıldığını iddia etmiştir. O'nun böyle bir anlayışa sahip olmasının temelinde çocuklar üzerinde yaptığı araştırmalar yer almaktadır (Durakoğlu, 2011).

Temeli bireysel eğitime dayanan Montessori eğitiminin amacı, çocuğun bağımsız olmasını sağlamak, çocuğa her şeyi bulabileceği ve gelişimini destekleyen en uygun çevreyi hazırlamaktır. Bu aktif katılım sayesinde çocuklar seçim yapma özgürlüğü kazanmakta, hangi materyalleri kullanacağını seçerken, neyi nasıl yapacağını kendisi karar vermekte bu eğitimle problem çözme, yaratıcılık ve iletişim becerilerine yönelik kazanımlar elde edilmektedir (Temel, 1994). Montessori eğitiminin amacı, sadece çocuğa bilgi aktarmak değil, çocuğun araştırma ve öğrenme isteğini uyandırmaktır.

Montessori, metodunu ilk olarak 1906 yılında açılan Çocuklar Evi (Casa dei Bambini) ile uygulamaya koymuştur. Başlangıçta okul öncesi çağındaki çocuklara uygulanan bu metod, yavaş yavaş diğer eğitim kademelerini de içine alacak şekilde geniş bir uygulama alanı bulmuş (Korkmaz, 2006) ve Montessori metodunun uygulandığı okulların dünyadaki sayısı binlere ulaşmıştır (Brehony, 2000).

Montessori eğitimine göre çocuk doğa ile iç içedir ve bundan da mutluluk duymaktadır (Vilscek, 1966). Çocuklarda özgüven, istediğini rahatlıkla dile getirme ve uygulama, bağımsızlık, yardımlaşma, başkalarına karşı saygılı olma üzerine odaklanan Montessori eğitiminde zorlama yoktur. Çocuk Montessori okulunda Montessori materyalleri ile kendi kendine ve arkadaşları ile deneyerek ve tekrarlayarak öğrenmektedir (Köksal Akyol, 2005). Montessori Yöntemi'nin en önemli özelliği, yöntemin kendine özgü bir eğitim

felsefesinin üstüne inşa edilmiş olmasıdır. Montessori eğitiminin felsefesi çocuğa bağımsız olmayı sağlayacak ve gelişimini destekleyecek en uygun çevreyi hazırlamakla beraber çocukların toplumsal ve duyuşsal gelişimlerini destekleyerek gelecek yaşamlarında başkalarına, çevrelerine, kendilerine saygı duyan, sorumluluk sahibi, toplumla uyum içinde yaşamlarını sürdüren bireyler olmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Montessori'ye göre çocuk, içi yetişkinler tarafından doldurulacak boş bir kâse değildir. Montessori felsefesinde 'çocuğun bireyselliği' ön plandadır. Her çocuk, kendine özgü bir gelişime sahip bireysel bir kişiliktir. Çocuk asla kısıtlanmaz ya da yaptıklarından dolayı eleştirilmez. Aksine desteklenerek çocuğun olumlu kazanımlarının pekiştirilmesi sağlanır (Moghni vd., 2010).

Montessori sınıfında gerçek materyallerle çalışmak ön plandadır. Çocuklar oynarken sınıf düzeninden ve malzemelerin korunmasından da sorumludurlar (Sarıaydın vd., 2009). Montessori eğitimi, çocuğun kendi kendine uygulamalar yaparak, en iyi ve en kolay şekilde öğrenme yolunu bulmasını sağlar (Mallory, 1989) Montessori eğitimi sayesinde çocuk gerçek dünya ile tanışır dikkatli, bağımsız ve özerk bir yapıya kavuşur (Soundy, 2009). Montessori materyalleri günlük yaşama yönelik becerileri geliştirmesinin yanında duyuların kullanımı, dil gelişimini, matematiksel becerileri geliştirmesi açısından da önemlidir (Lin vd., 2010).

Montessori eğitim yaklaşımının temelinde emici zihin ilkesi yer almaktadır. Emici zihin çocuğun zihinsel faaliyetlerini ortaya çıkarmayı amaçlar. Montessori eğitiminde çocuk asla zihinsel başarılar kazanmaya zorlanmaz. Çocuğa önceden hazırlanmış bir çevre ve bu çevreyi keşfedebilmesi için Montessori materyalleri verilir. Bu materyaller sayesinde çocuğun gelişimi desteklenir. Materyaller çocukların uzanabileceği ve görebileceği şekilde, basitten zora, somuttan soyuta aşamalı bir biçimde düzenlenmiş ve çocuğun hata kontrolü yapmasına olanak sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Böylece öğretmen çocuğun hatasını söylememekte çocuk doğruyu kendisi keşfetmektedir (Gürsoy ve Yıldız-Bıçakçı, 2009). Öğretmen, Montessori eğitimi sırasında çocukların kendi başlarına keşfetme özgürlüğü tanınmasına imkan sunarken, birbirlerine yardım etmeleri için çocukları teşvik eder (Tuckman, 1991).

Montessori eğitimi, çocukların gelişim alanlarını olumlu yönde desteklemektedir. Rousseau (2008)'ya göre, çocuğun ilk hareketleri, çevresindeki her şeye karşı ilgi duymak, gördüğü her şeye uzanmak,

yakalamak, dokunmak için çabalamaktır. Çocuk, düşünme yeteneğini ancak bu şekilde kazanır. Başka bir deyişle, düşünmeyi öğrenmek bedensel faaliyetlerde bulunmak ve duyu organlarını kullanmakla mümkündür. Dolayısıyla çocuğun düşünme yeteneği ders biçiminde yapılan anlatım yoluyla geliştirilemez. Çocuk düşünme yeteneğini ancak kendi başına aktivitelerde bulunarak geliştirebilir. Okul öncesi eğitim uygulamacılarından Montessori, Frobel, Pestalozzi, McMillan ve Isaacs çocuklara hem okul hem de günlük yaşamlarında gerekli olacak becerileri kazanmalarını sağlayabilecek zengin çevreler düzenlemenin ve onları özgür bırakmanın, her hangi bir yetişkin yardımı almaksızın problem çözme becerisini kazandırma da Montessori eğitiminin etkili olduğunu düşünmektedirler (Gürşen Otacıoğlu, 2008). Montessori de çocuğun etkin bir gözlemci olduğunu ve duyuorganlarının yardımıyla edindiği izlenimleri geliştirdiğini söyler. Yapılan birçok araştırmada bu görüşü destekler niteliktedir. Öngeren (2008) çalışmada Montessori eğitiminin çocukların şekil kavramını algılamasında etkili olduğu belirlenmiştir. Koçyiğit ve arkadaşlarının (2009) 122 anaokulu çocuğu ile yaptıkları araştırmada Montessori eğitimi alan çocukların sosyal uyumlarının Montessori eğitimi almayan çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşımlardır. Güleş ve Erişen (2009), çalışmalarında Montessori eğitimi alan çocukların üzerinde yaşadıkları dünyayı daha iyi tanıdıklarını göstermişlerdir. Lin ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmada Montessori eğitimi sayesinde çocukların yemek yeme, kaşık tutma vs. gibi günlük yaşama yönelik becerilerinin desteklendiği görülmüştür. Kayılı ve Arı (2011) yaptıkları çalışmada ise, Montessori Yöntemi'nin okul öncesi dönemdeki çocukların ilköğretime hazır bulunuşluluklarına olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşımlardır. Koçyiğit ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan bir araştırmada da Montessori yöntemiyle eğitim alan okul öncesi dönemdeki çocukların, normal programa göre eğitim alan çocuklardan; sosyal işbirliği, sosyal etkileşim ve sosyal bağımsızlık puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

1929 yılında Maria Montessori tarafından kurulan Uluslararası Montessori Derneği (The Association Montessori International) Dr. Maria Montessori'nin geliştirmiş olduğu eğitim modelinin bütünlüğünü korumak ve eğitim modelinin devamını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Ayrıca AMI eğitim kursları için rehberlik sağlamakta, Montessori materyallerinin üretimini takip etmekte ve üretim yapan firmaların materyal üretimini onaylayarak firmalara rehberlik etmektedir. AMI aynı zamanda Montessori dernekleri ile irtibat halinde olup çeşitli konferanslar ve kongreler düzenlenmesini

desteklemektedir (Anonim, 2012). AMI derneğın yanı sıra dünyada birçok Montessori vakfı ve derneği bulunmaktadır. Türkiye’de de sayısı az olmakla beraber ilköğretim düzeyinde Montessori yöntemi uygulayan özel okullar bulunmaktadır (Korkmaz, 2006).

Montessori eğitimi çocuğa her şeyi bireysel olarak hali hazırda ilerlemeyi olanak verdiği ve Montessori materyalleri ile sürdürmekte okul öncesine alternatif olarak gösterilmektedir. Montessori eğitime yönelik kuramsal çalışmalar olmasına rağmen her geçen gün Montessori eğitimi ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmaların artması ve daha yaygın olarak kullanılıyor olması bu konuyla ilgili güncel çalışmalara olan ihtiyacı artırmaktadır. Bu çalışmada bu düşünmeden hareketle Montessori eğitimi ve uygulamalarına yönelik bilgiler güncel çalışmalar ışığında ele alınmıştır.

MONTESSORİ SINIFI VE MONTESSORİ MATERYALLERİ

Montessori sınıfı karma yaş sistemine yönelik bir eğitimidir. Küçük çocuklar materyalleri ilk kullanmaya başladığında kendisinden yaşça büyük ve deneyimli çocuklardan öğrenme imkanı bulabilmekte, zaman geçtikçe çocuklar bu materyalleri kullanarak deneyim kazanmaktadır (Köksal Akyol, 2005). Montessori sınıfları standart olarak düzenlenmekte olup kullanılan her materyal bütün Montessori sınıflarında aynıdır. Montessori sınıflarında, çocuklar istedikleri etkinlikleri yapabilmekte, okulda bulunan diğer alanları da istedikleri zaman kullanabilmektedirler (Kayılı ve Arı, 2011). Çocuğın istediği etkinliği seçmesi için gerekli ortam hazır şekilde bulundurulmaktadır.

Montessori sınıflarında, materyaller çocuğın fiziksel özelliklerine uygun olarak tasarlanmıştır. Hafif ağırlıkta, çocukların boylarına uygun, orantılı, hareket edebilen mobilyalar, elini uzattığı zaman yetişebileceği dolaplar, kolaylıkla kullanabileceği kilitler, kolay açılıp kapanabilen çekmeceler ve kapılar, duvarda kolay uzanabileceği kıyafet askıları, parmaklarıyla kavrayabileceği fırçalar, kısa-düz saplı süpürgeler bulunmaktadır. Çocuk materyalleri istediği şekilde seçebilmekte ve kullanabilmekte (Sobe, 2004) bu ortam çocukta kişisel disiplini geliştirmektedir. Her materyalden bir tane bulunduğu için çocuklarda, sırasını bekleme, uygun bir çözüm yolu üretme, isteğini sonraya erteleyebilme gibi çok önemli sosyal beceriler desteklendiği gibi aynı zamanda seyrederek öğrenme gibi dolaylı öğrenmeye de katkı sağlanmaktadır. Çocuk bir materyali kullanmak istediğinde arkadaşlarının çalışmasını beklemek zorundadır. Bu yolla, çocuk başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenir (Köksal-Akyol ve Oğuz, 2006).

Montessori materyalleri çocuğa dünyayı keşfetmek için fırsatlar sunar. Materyaller çocuğun kullanabileceği boyutlarda ve güvenlikte dizayn edilmiş, gerçekçi özelliklere sahip ve yaratıcılığı da desteklemekte etkilidir. Bu materyaller hatanın kontrolünü içerir ve bu oto kontrol eğitime yol açar (Erişen ve Güleş, 2007). Montessori eğitiminde hatanın kontrolünü içeren özel olarak tasarlanmış materyaller kullanılmaktadır (Korkmaz, 2006). Montessori materyallerin her parçası dikkatlice tasarlanmıştır ve basitten karmaşığa doğru giden bir sistemi takip etmektedir. Montessori materyallerinin çocuğa gösteriminde üç aşamalı sunum kullanılır. Üç aşamalı sunum, materyali çocuklara tanıtmaya, kavrama ve kullanma sürecinde yol göstermek için kullanılan temel bir tekniktir (Korkmaz, 2006).

Montessori yaklaşımında, çocuk materyali kendi seçtiği için gerekli bütün materyal parçalarını bulabilir, etkinliği kimse tarafından bölünmeden çalışabilir ve materyalleri tekrar yerine koyabilir. Böylece çocuk sınıfta düzenin bir parçası olur. Bu düzen içinde her materyalin değişmez bir yeri vardır. Tüm materyaller temiz, eksiksiz ve estetik bir görünüme sahiptir. Bu durum çocukların da aynı şekilde dikkatli, özenli çalışmalarını ve çalışmayı problemsiz bir şekilde tamamlamalarını sağlar. Kullanılacak malzemenin güzel, zarif ve çekici renklerde olması onları alıştırma yapmaya teşvik eder. Bilhassa bir sette kullanılan parçalardaki renk uygunluğu ve aynılığı çocukların o çalışmaya ait tüm parçaları kolayca bulmalarını sağlar (Köksal Akyol, 2005).

Öğretmen ise Montessori sınıflarında rehber konumunda olmanın yanı sıra çok iyi bir gözlemcidir. Çocukların keşfetmesine, çevresini tanımaya, bireysel çalışmaya, arkadaşlarıyla grup halinde çalışmaya, çocuğun özgürce hareket etmesine liderlik etmektedir (Köksal Akyol ve Oğuz, 2006).

MONTESSORİ EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİ

Montessori eğitiminde günlük yaşam becerileri etkinlikleri, duyu eğitimi etkinlikleri, matematik etkinlikleri, dil geliştirici etkinlikler, kozmik eğitim etkinlikleri (evrensel öğrenme etkinlikleri) olmak üzere beş temel etkinlik alanı bulunmaktadır.

Günlük Yaşam Becerileri Etkinlikleri

Pratik hayat ile ilgili uygulamalarda Montessori günlük ev işlerinin taklit edilmesini belirtmektedir. Halıyı toplamak ve yerleri silmek gibi hareket uygulamaları stil uygulamaları, jimnastik ve ritmik

uygulamalarla ve bir doğru üzerinde yürüyebilmek gibi yerini doldurmaktadır (Arslan, 2008).

Montessori ortamında yer alan çocukların faaliyetleri sadece öğretim araçlarını kullanmakla sınırlı değildir. Günlük hayata ilişkin nesnelere de meşgul olan çocuklar pratik hayatla ilgili işleri öğrenirler. Bunlar arasında toz almak, suyun döküldüğü yeri kurulamak, leke çıkarmak, halıları kaldırıp rulo yapmak, onları yere sermek gibi ilginç ev işleri de vardır. Bu alıştırmalar sadece çocuğun öz bakım becerilerini geliştirmek için değil, daha çok dokunma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılır. Çünkü çocuk materyallere dokunarak ve hissederek materyallerdeki çeşitli dokunsal özellikleri fark edebilmekte, bu da bilişsel gelişimi desteklemektedir. İş yaparken kullanılan el hareketleri insan zekâsıyla yakından ilgilidir. Dolayısıyla çocuğun yaptığı sayısız ev işleri bilişsel gelişimini gerçekleştirmek için önemli fırsatlar sunar (Durakoğlu, 2011)

Günlük yaşam becerileri çocukların öz bakım becerilerini ve motor becerilerini desteklemektedir. Günlük yaşam becerileri etkinlikleri, çocukların kendi işlerini başarmasına ve bağımsızlaşmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca çocukların motor gelişimlerini desteklerken, çocukların kendi çalışma ortamlarını hazırlamasını sağlayarak çocukta kendine güven duygusunu geliştirir, görsel algı becerilerini destekler, kendi temizliklerine ve hijyenlerine yönelik farkındalık kazandırır, çocuğun sorumluluk almasını sağlar. Bunlar dikkate alındığında, günlük yaşam becerileri etkinliklerinin çocukların öz-bakım ve motor gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı söylenebilir. Montessori; motor gelişimi destekleyen eğitim için gerekli gördüğü faaliyetlerin, öz-disiplin, dikkat ve iyi çalışma alışkanlıkları kazandırmada, daha sonraki dönemde akademik öğrenme için gerekli olan duyu hareket becerilerini de geliştirmede etkili olduğunu vurgulamaktadır (Tuğluk vd., 2006). Gleen (2003) tarafından yapılan bir araştırmada yetişkinlikte Montessori eğitiminin etkileri değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Montessori eğitiminin çocukların akademik ve sosyal gelişimlerinde olumlu etkiler yaptığı ortaya konulmuştur. Lillard ve Else-Quest (2006) tarafından yapılan araştırmada, Montessori eğitimi alan çocukların daha etkin, sosyal ve akademik becerilere sahip oldukları sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Duyu Eğitimi Etkinlikleri

Duyu eğitimi Montessori yaklaşımında önemli bir yere sahiptir. Duyuların eğitimi sıfır-altı yaş döneminde başlar. Bilgi, beceri ve kavramların kazanılması materyaller kullanılarak sağlanır. Duyu eğitimi ile çocuk, beş duyusunu aktif olarak kullanarak boyutları,

ağırlıkları, geometrik cisimleri, sesleri, kokuları, tatları ve farklı yüzeyleri keşfetme olanağı elde eder.

Duyu eğitimi etkinlikleri, çocuklarda hareket etme ve temel ihtiyaçlarını karşılama isteklerini uyandırır. Kendi başına çalışma, materyalin özgür seçimi, kendine özgü tempoda çalışma biçimi çocuğun organizasyon kabiliyetini gerektirir ve geliştirir. Çocuk bu çalışmalarla planlamayı, paylaşmayı, fikir edinmeyi, uzlaşmayı, uyumlu olmayı, başkaları ile birlikte çalışmayı öğrenir. Duyu eğitimi etkinlikleri, çocuğun dikkatini bir noktada odaklamasını sağlarken, özenli çalışma alışkanlığı kazanmasına da yardımcı olur. Ayrıca duyu eğitimi etkinlikleri birçok zihinsel faaliyetleri de içerir ve materyaller aracılığı ile kavramların öğrenilmesini sağlar. Çocuklar, duyu eğitimi etkinliklerinde yer alan materyaller aracılığı ile büyük-küçük, uzun-kısa, derin-sığ, kalın-ince, ağır-orta-hafif, renk, şekil, düz-pürüzlü, sıcak-soğuk, tatlı-acı-ekşi gibi beş duyuya hitap eden pek çok kavramı öğrenirler ve pekiştirirler. Öngören (2008), çalışmasında Montessori eğitimi, alan çocukların geometrik şekil kavramını daha hızlı kazandıkları sonucuna ulaşmıştır. Yiğit (2008), Montessori öğretim yöntemi kullanılan dört-beş yaş çocukların, geleneksel öğretim yöntemi kullanılan dört-beş yaş çocuklarına göre sayı kavramı kazanmada daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Duyuların eğitimi çerçevesinde yapılan alıştırmalarda çocuklara; düz veya pürüklü yüzeylere hafifçe dokunabilme, katı cisimleri yuvalarına koyabilme ve çıkarabilme, geometrik cisimleri iki parmağıyla tutabilme becerileri kazandırılır. Böylece eller, yazı yazmada kullanacağı hareketlerin önemli bir bölümünü yapabilecek kadar yüksek bir olgunluk seviyesine ulaşır (Montessori, 1975). Ancak bu türden alıştırmalar, çocukların düzgün bir biçimde kalem tutmaları için tek başına yeterli değildir. Bu nedenle farklı materyallerden de yararlanır (Durakoğlu, 2008).

Matematik Etkinlikleri

Matematik materyalleri; miktarları, sembolleri, sayı saymayı ve dört işlemi yapmayı öğrettiği için bilişsel alanı çocukların bir arada çalışmasını sağladığı için de sosyal-duygusal alanı desteklemektedir.

Matematik etkinlikleri, çocuğun yaratıcı düşünmesini, zihinsel tahminlerde bulunmasını ve soyut kavramları somutlaştırarak öğrenmesini hızlandırmaktadır. Matematik materyalleri çocukların sayı kavramlarını geliştirmesinde yardımcı olur. Bu materyaller ile çocuklar sayıları görsel olarak tanımakta, rakamların yazılışlarını dokunsal olarak kavrayabilmekte ve çocuklara toplama-çıkarma,

çarpma-bölme işlemleri sezdirilebilmektedir. Aynı zamanda çocuklar tek ve çift rakamları da matematik materyalleri sayesinde öğrenmektedirler. Montessori eğitimi alan dört-beş yaş çocuklarının, geleneksel öğretim yöntemi kullanılan dört ve beş yaş çocuklarına göre sayı kavramı kazanmada daha başarılı oldukları tespit edilmiştir (Yiğit, 2008). Çalışmalar sırasında iki ya da daha fazla çalışma çocukların sosyal becerilerini de desteklemektedir. Yapılan araştırmalar bu görüşü destekler niteliktedir. Drenckhahn (1961), Montessori materyallerinin matematik öğretimi üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Montessori eğitiminde kullanılan matematik materyallerinin çocukların somut ve mantıksal düşünmelerini desteklemesinin yanı sıra zamanı değerlendirme açısından da olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine, Lillard (2008) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Montessori eğitimi alan çocukların geleneksel eğitim alan çocuklara göre daha iyi sosyal beceriler sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Dil Geliştirici Etkinlikler

Dil geliştirici etkinlikler el-göz koordinasyonun sağlanması ve kalem tutma becerilerinin geliştirilmesi için oldukça önemlidir. Çocuklara uygulanan fenotik (ses bilgisi) yaklaşım sayesinde çocuklar konuşulan dilin, alfabenin sembolik harfleri aracılığıyla kelimeler şeklinde nasıl kodlanacağını anlar. Aynı şekilde her ses tarafından temsil edilen harfleri de öğrenirler (Seldin, 2007). Prendergast (1969), yapmış olduğu araştırmada Montessori yönteminin çocukların okula hazır bulunuşluluk düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda Montessori yöntemiyle eğitim alan anaokulu çocukları ile normal programa göre eğitim alan anaokulu çocuklarının alıcı dil puanlarında anlamlı düzeyde fark olduğunu ortaya koymuşlardır. Erben (2005), çalışmalarında Montessori materyallerinin çocukların alıcı dil gelişimini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan başka bir çalışmada Kayılı ve arkadaşları (2010), Montessori eğitimi alan beş-altı yaş çocuklarının alıcı dil becerilerinin bu eğitimden yararlanmayan çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Dil geliştirici etkinlikler, çocuğun yazılı sembollerini anlayarak okumada hız kazanmasına yardımcı olurken, çocuğun kendisini sözel olarak ifade etmesini ve rahat iletişim kurmasına, sözcük dağarcığının gelişimini de katkı sağlar. Doğru kalem tutma alışkanlığını kazandırır, çocuğun seslerin sözcük içindeki yerini fark etmesini, çocuğun çalıştığı seslerin yazılışını dokunarak ve görsel olarak algılamasını, çocukların hareketli harflerle sesleri birleştirerek sözcük

oluşturmasını, büyük harflerin sadece seslerin farklı bir yazılış şekli olduğunu fark etmesini sağlar. Montessori eğitimi ile çocuğun serbestçe kendini ifade etme yeteneğini kazanmasından çok, dilin kavramlara ilişkin yönünün yapılandırılmış alıştırmalar yardımı ile geliştirilmesi sağlanmaktadır (Köksal Akyol ve Oğuz, 2006).

Kozmik Eğitim (Evrensel Öğrenme Etkinlikleri)

Kozmik eğitim çalışmaları, somuttan soyuta, yakından uzağa ilkesi doğrultusunda çocuğa öncelikle yaşadığı ülkenin, tarihini, geleneklerini, müziğini, danslarını, yemeklerini öğretirken bir sonraki adımda ise diğer ülkeleri tanıtarak yaşadığı dünyanın ve çevrenin farkına varmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Çakıroğlu Wilbrandt, 2009).

Güleş ve Erişen (2009), yapılan araştırma sonucunda Montessori eğitim uygulamaları kapsamında yer alan kozmik eğitim çalışmalarının, okul öncesi dönem çocuğunun, üzerinde yaşadığı dünya hakkında gerçek bilgiler edinebilmesinde önemli rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kozmik eğitim çalışmalarına, çocuğa, kıta ve su formlarını kabartma küre ile tanıtarak başlanır. Daha sonra kıtalar ve okyanuslar adlandırılır ve yerleri tanıtılır. Aynı zamanda da, göl, körfez, koy gibi pek çok coğrafi gerçeği gösteren, dokunarak öğrenmelerini sağlayan yap-boz haritalar çocuklarla çalışılır (Çakıroğlu Wilbrandt, 2009).

Montessori eğitimi kapsamında tahta yemek kaşığı, yöresel kıyafetlere ait farklı dokudaki kumaşlar gibi yöresel araç-gereçlerin bulunduğu köşelere de yer verilebilmektedir (Temel, 1994). Çocuklar kendi ülkelerine ait yöresel farklılıkları öğrenebildiği gibi diğer ülkelerin kültürel yapılarına ait gelenek, müzik, yemek, iklim, dil ve hayvanlarını keşfederek dünya ile ilgili bilgi sahibi olurlar. Bu da çocukların diğer kişilere karşı bilinçli, anlayışlı ve toleranslı olmasını sağlar (Poyraz ve Dere, 2003; Köksal Akyol ve Oğuz, 2006).

Montessori tarih kavramının zaman dilimlerinin kullanılarak Kozmik eğitim kapsamında verilmesini önerir. Zaman dilimleri rulo yapılmış uzun kâğıtlardan yapılır ve sınıfta yere serilir. Tarihteki belirli olaylar belirtilerek işaretlenir. Tarih kavramını, çocuklara tanıtmak, çocukların kendi hayatları ile ilgili zaman dilimlerini belirtmeleri ile başlar ve ilk başa da çocukların bebeklik resmi koyulur (Köksal Akyol ve Oğuz, 2006).

Montessori'ye göre çocuklar doğanın düzenini, uyumunu ve güzelliğini anlamalı ve bunlardan mutluluk duymalıdır (Montessori, 1975). Kozmik eğitim alanında çiçekler yetiştirilecek tohumlar, tavşan,

salyangoz, ipek böceği gibi hayvanlar bulunabilir. Montessori eğitiminde hayvan veya bitkilerin yetiştirilebileceği akvaryum, park veya bahçede boş bir alana yer verilebilir. Montessori'ye göre çocukları doğaya yakın tutmak onların ruhsal gelişimlerine yardımcı olur (Poyraz ve Dere, 2003). Yapılan çalışmalar ile çocukta yaradılıştan gelen merak duygusu ve keşfetme, projeler ve deneylerle desteklenir ve geliştirilir. Bitki ve hayvan grupları düzenli bir şekilde çalışılarak çocukta onlara karşı sevgi ve takdir etme duygusu yaratılır (Köksal Akyol ve Oğuz, 2006).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Montessori eğitimi, çocuğa bilgiyi empoze etmek yerine çocuğun doğasında var olan öğrenme isteğini gerçekleştirecek programa yönelik bir eğitim yöntemidir. Montessori eğitimi ve eğitim materyalleri çocuğun gelişimine ve öğrenmesine büyük katkı sağlamaktadır. Kullanılan materyaller çocuğun dikkatini çekecek şekilde sunulduğu takdirde gelişim alanlarını destekler nitelikte olması açısından önem taşımaktadır. Öğretmen, rehber konumundadır. Montessori eğitimi sadece çocuklara değil eğitimcilere de yeni yaşantılar ve deneyimler sunmaktadır. Araştırma yapma, öğrendiklerini günlük hayata aktarma ve çocuklara uyarlama anlamında yararlar sağlamaktadır. Okul öncesi dönemde Montessori eğitimine yönelik olarak;

- Eğitim ortamında çocukların özgürce hareket etmelerini sağlanarak, çocuklar araştırma yapma, iletişim kurma ve öğrenme için cesaretlendirilmelidir. Bununla birlikte Montessori eğitiminin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Okul öncesi eğitime yönelik Montessori uygulamalarını içeren teorik kitaplar, uygulamaya yönelik kitaplar hazırlanabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ek olarak Montessori eğitimi de uygulanarak programlar zenginleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Anonim (2012). <http://www.montessori-ami.org/> Association Montessori internationale. Erişim Tarihi: 15.06.2013.
- Aral, N., Kandır, A. ve Yaşar C. M. (2002). Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı. Ya-Pa Yayın ve Pazarlama San. ve Tic. A.Ş, İstanbul.
- Arslan, M. (2008). Günümüzde Montessori psikolojisi. Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, 36(177),65-66.
- Brehony, K. (2000). Montessori, individual work and individuality in the elementary school classroom. History of Education, 2(29),115-128.
- Cossentino, J.M. (2006). Big Worg: goodness, vacation and engagement in the Montessori method. The Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto. Curriculum Inquiry, 36,1
- Çakıroğlu Wilbrandt, E. (2009). Maria Montessori yöntemiyle çocuk eğitimi sanatı. Sistem Yayıncılık. İstanbul.
- Drenckhahn, F. (1961). Die idee von Maria Montessoris materialien im lichte der didaktik der mathematik. International Review of Education, 7(2),174-186.
- Durakoğlu, A. (2008). Montessori metodunda okuma ve yazma eğitimi. Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, 36(177),91-92.
- Durakoğlu, A. (2011). Maria Montessori'ye göre okul öncesi çocukluk döneminin özellikleri. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 16,133-145.
- Erben, S. (2005). Montessori materyallerinin zihin engelli ve işitme engelli çocukların alıcı dil gelişiminden görsel algı düzeylerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Erişen, Y. ve Güleş, F. (2007). Montessori materyallerinin tasarım kalitesi özelliklerinin değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18,287-305.
- Glenn, C. M. (2003). The longitudinal assessment study. Eighteen Year Follow-Up. Final Report. ED478792, New York.
- Güleş, F. ve Erişen, Y. (2009). Okul öncesi dönem Montessori uygulamalarıyla kozmik eğitime hazırlık. Uluslararası Katılımlı II.

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Özet). Hacettepe Üniversitesi, 7-9 Ekim, Ankara.

- Gürsoy, F. ve Yıldız Bıçakçı, M. (2009). Okul Öncesi Eğitimde Farklı Yaklaşımlar. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi. (Ed: Y. Fazlıoğlu,). Kriter Yayınları, 153-157, İstanbul.
- Gürşen Otacıoğlu, S. (2008). Okul öncesi çocuk merkezli öğrenme ve müzik stratejileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(23),157-171.
- Kayılı, G., Koçyiğit, S. ve Erbay, F. (2010). Montessori yönteminin beş-altı yaş çocuklarının alıcı dil gelişimine etkisinin incelenmesi. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 26, 347-355.
- Kayılı, G. ve Arı, R. (2011). Montessori yönteminin anaokulu çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(4), 2091-2109.
- Koçyiğit, S., Kayılı, G. ve Kuşçu, Ö. (2009). Montessori eğitimi alan ve almayan öğrencilerin sosyal becerilerinin karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20,511-516.
- Korkmaz, E. (2006). Montessori metodu özgür çocuklar için eğitim. Algı Yayın, İstanbul.
- Köksal Akyol, A. (2005). 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı ile Montessori yaklaşımı arasındaki benzerlikler. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, XIV. Milli Eğitim Bakanlığı Kongre Kitabı, s. 1,913-919, Denizli.
- Köksal Akyol, A. ve Oğuz, V. (2006). Çocuk eğitiminde Montessori yaklaşımı. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(15),243-256.
- Lillard, A. and Else Quest, N.(2006). Education forum the early years: evaluating Montessori education Montessori life. A Publication Of The American Montessori Society. 313,1893-1894.
- Lillard, A. (2008). Montessori life, A Publication Of The American Montessori Society. 4(20), 20–25.
- Lin, L.C., Huang, Y.J., Su, S.G., Watson, R., Tsai, J. and Chi-Wu, S. (2010). Using spaced retrieval and montessori- based activities in improving eating ability for residents with dementia. International Journal of Geriatric Psychiatry, 25,953-959.

- Mallory, T. (1989). Montessori ve çocuğunuz. ana-baba'nın el kitabı. (Çev: F. Öztaş, C. Gülten).: Hatipoğlu Yayınevi, Ankara.
- Moghni, H., Zailoni, S. and Fernando, Y. (2010). Relationship between perceived Montessori characteristics with parents' satisfaction. *European Journal of Social Sciences*, 3(16),388–399.
- Montessori, M. (1975). Çocuk eğitimi. (Çev: Y. Güler). Sander Yayınları, İstanbul.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1992). Okul öncesi eğitim. Meb Devlet Kitapları. Oğul Matbacılık, İstanbul.
- Öngören, S. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-5 yaş grubu çocuklarına geometrik şekil kavramı kazandırmada Montessori eğitim yönteminin etkililiği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Prendergast, R. (1969). Pre-reading skills developed in Montessori and coventional nursery schools. *The Elementary School Journal*, 70(3),135–141.
- Poyraz, H., Dere, H. (2003). Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Rousseau, J. J.(2008). Emile (Bir Çocuk Büyüyor). (Ed: Ü. Akagündüz). Selis Kitaplar, İstanbul.
- Sarıaydın, M. Tektaş, S. Tuncay, G. ve Akgün, C.(2009) erken çocukluk eğitiminde Avrupa uygulamaları. Montessori Eğitimi Uygulama Raporu.
<http://www.shcek.gov.tr/userfiles/MontessoriEgitimiUygulamaRaporu.pdf>, Erişim Tarihi:05.04.2012
- Seldin, T. (2007). Harika çocuk nasıl yetiştirilir. (Çev: T. ERCAN.) Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Sobe, N.W. (2004). Challenging the Gaze; the subject of attention and a 1915 Montessori demonstration classroom. *Educational Theory*, 3(54),281-297.
- Soundy, C.S. (2009). Young children's imaginative play: Is it valued in Montessori classrooms?. *Early Childhood Education Journal*, 36,381-383.
- Temel, Z. F. (1994). Montessori'nin görüşleri ve eğitim yaklaşımı, *Okul Öncesi Eğitimi Dergisi*, 26(47),18-22.

- Tuckman, W. B. (1991). Educational psychology. Harcourt Brace Javanovich College Publication, New York.
- Tuğluk, N. Gündoğdu, K. ve Kaya, İ. (2006). Okul öncesi eğitimde Montessori yaklaşımı. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 167-174.
- Vilscek, E. (1966). Programs for the pre-school child. ED Publication, New York.
- Yavuzer, H. (1997). Çocuk eğitimi el kitabı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yiğit, T. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında Montessori ve geleneksel öğretim yöntemleri alan çocukların sayı kavramını kazanma davranışlarının karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yörükoğlu, A. (2003). Çocuk ruh sağlığı. Özgür Yayınları, İstanbul.